

Stockholm den 10 december 2013

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

**KLYS och Copyswedes gemensamma yttrande över Ds 2013:63 Herrelösa verk i kultur-
arvsinstitutionernas samlingar**

Presentation

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – företräder cirka 30.000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige såsom författare, musikskapare, bildkonstnärer, dramatiker, regissörer, musiker, journalister, skådespelare, filmare och dansare. KLYS utgörs idag av 15 medlemsorganisationer som inom ramen för KLYS samarbetar i frågor av gemensamt intresse, t ex upphovsrätt, arbetsmarknad, yttrandefrihet och kulturell mångfald i media.

Den ekonomiska föreningen Copyswede har till ändamål att för konstnärorganisationernas räkning träffa avtal samt inkassera och fördela ersättning för vissa vidareutnyttjanden av upphovsrättsligt skyddade verk och prestationer. De områden som Copyswede huvudsakligen verkat inom gäller vidareanvändning av verk och prestationer i form av ljud och rörliga bilder, främst radio och TV-program. Copyswede har 14 medlemsorganisationer som alla företräder konstnärligt och litterärt verksamma upphovsmän och/eller utövande konstnärer inom olika områden.

Inledning

Den aktuella promemorian är avsedd att ge förslag till hur direktivet 2012/28/EU ska implementeras i svensk rätt. Det kan konstateras att KLYS och Copyswede tidigare har haft synpunkter på direktivet som sådant och behovet av det ur svenskt perspektiv.

KLYS och Copyswedes inställning till den aktuella promemorian är dock att det förslag som nu lämnats av regeringen är ett ändamålsenligt sätt att implementera direktivet.

Inskränkningar och avtalslicenser

Promemorian innehåller förslag till införande av en ny inskränkning i upphovsrättslagen. En grundprincip när undantag och inskränkningar ska införas i upphovsrätten är att dessa, om de anses nödvändiga, ska vara så begränsade som möjligt genom tydlig och noggrann precisering i lagstiftningen. Vidare ska det alltid i samband med införande av nya undantag och inskränkningar prövas om de är förenliga med det s k trestegstestet.

Den svenska upphovsrättslagen möjliggör redan i sin nuvarande form användning av herrelösa verk i Sverige under vissa förutsättningar. Dessa möjligheter har dessutom nyligen utökats genom den generella avtalslicensen i 42 h § URL. KLYS och Copyswede förespråkar därför en avtalslicenslösning framför tillämpning av en inskränkning i upphovsrätten när det gäller herrelösa verk.

Synpunkter på detaljer i lagförslaget

Lagstiftningstekniskt har KLYS och Copyswede inte några invändningar mot promemorians förslag. Några detaljer förtjänar dock att påpekas som möjliga att förbättra vid implementeringen.

En sådan detalj är den föreslagna punkten 6 i 16 a §, som fått en olyckligt tvetydig formulering och som skulle behöva formuleras om så att den på ett tydligt sätt återger vad som avses i direktivet.

Punkten lyder:

”Om förfogande avser ett verk som varken har getts ut eller sänts ut, ska det rimligen kunna antas att rättsinnehavaren inte motsätter sig förfogandet.”

En läsare kan uppfatta bestämmelsen så att användare av ett verk som varken har getts ut eller sänts ut kan utgå från att rättsinnehavaren *inte* motsätter sig ett förfogande. Så är dock inte fallet.

Vidare kan konstateras att direktivets krav på att en omsorgsfull undersökning ska ske ”i ärligt uppsåt” saknas i promemorians förslag. Detta är ett rekvisit som uttryckligen framgår såväl av direktivets bestämmelser som av dess beaktandesatser. Man får därför utgå ifrån att kravet inte har ansetts som betydelseöst. Att kravet saknas i de nu föreslagna lagbestämmelserna är en brist som måhända kan läkas genom att det istället placeras i de föreskrifter som föreslås att regeringen ska meddela, med avseende på de närmare förutsättningarna för en omsorgsfull undersökning. Det kan, enligt KLYS och Copyswede, t o m vara mer ändamålsenligt att placera kravet på sådant sätt.

I vilket fall som helst finns behov av att inrättningarna får mer utförliga instruktioner i förordning om hur en omsorgsfull undersökning ska bedrivas. Detta torde vara ett generellt önskemål från rättighetshavarhåll, men direktivet påbjuder ytterligt lite härvidlag, utom att det ska ske i ärligt uppsåt. Antingen ska rekvisitet ärligt uppsåt uttryckligen formuleras i lagstiftningen eller så ska det finnas särskilda bestämmelser med samma effekt.

För syftet att de utpekade inrättningarna ska kunna uppfylla sina respektive uppdrag att tillgodose den inhemska (eller för all del den nordiska) allmänhetens intressen anser KLYS och Copyswede att det är mer ändamålsenligt och kostnadseffektivt att hantera problematiken med herrelösa verk inom ramen för sådana kollektiva licensieringslösningar som rimligen kommer att skapas för att hantera nyttjanderättigheter med avseende på verk och prestationer vars upphovsmän och närstående rättighetshavare är kända. Om någon svensk inrättning av utpekat slag ändå finner det värt mödan och kostnaden att adressera en bredare europeisk publik och även ser detta som förenligt med sitt uppdrag, kanske ändå den föreslagna ordningen utgör det bästa alternativet till tillvägagångssätt.

I övrigt vill vi upplysa om att några av våra medlemsorganisationer lämnar egna yttranden över promemorian där utförligare och mer konstområdesspecifika synpunkter framförs.

För KLYS

För Copyswede

Ulrica Källén Lörelius

Mattias Åkerlind

Verksamhetsledare

VD